

**ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
КІРОВОГРАДСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ**

**КЗ «Знам'янська спеціальна школа
Кіровоградської обласної ради»**

Інструкція з охорони праці N 379-ОП

**двірника учбового закладу
на робочому місці
(із змінами)**

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
КІРОВОГРАДСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

КЗ «Знам'янська спеціальна школа
Кіровоградської обласної ради»

Затверджено
Наказ директора КЗ «Знам'янська
спеціальна школа КОР»
29.12.2022 р. № 112

Інструкція з охорони праці N **379-ОП**

двірника учбового закладу
на робочому місці
(із змінами)

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Інструкція розроблена на основі ДНАОП 0.00-8.03-93 "Порядок опрацювання і затвердження роботодавцем нормативних актів з охорони праці, що діють на підприємстві", ДНАОП 0.00-4.15-98 "Положення про розробку інструкцій з охорони праці".

Інструкція з охорони праці встановлює вимоги щодо охорони праці та безпеки життєдіяльності двірника навчального закладу.

Інструкція встановлює порядок безпечного ведення робіт двірником закладу на робочому місці в приміщеннях, на території навчального закладу та інших місцях, де він виконує доручену йому роботу безпосереднім керівником або керівником закладу.

Інструкція з охорони праці є обов'язковою для виконання відповідно до Закону України «Про охорону праці» і Кодексу законів «Про працю» України. За невиконання даної інструкції працівники навчального закладу несуть дисциплінарну, матеріальну, адміністративну та кримінальну відповідальність.

Перед призначенням на роботу, **двірник** (далі – працівник) навчального закладу повинен пройти попередній медичний огляд. Для своєчасного виявлення і лікування хронічних захворювань працівники навчального закладу не рідше за один раз на рік підлягають періодичному медичному огляду. На кожного працівника навчального закладу заводиться санітарна книжка встановленого зразка.

Згідно зі ст. 46 КЗпП України, ст.19 Закону України «Про охорону праці» роботодавець зобов'язаний відсторонити працівника, який ухиляється від проходження обов'язкового медичного огляду, від роботи без збереження заробітної плати.

Відповідно до Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці (z0231-05), затвердженого наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці № 15 від 26.01.2005 року, **під час**

прийняття на роботу і в процесі роботи працівники проходять інструктаж, навчання, перевірку знань з питань охорони праці, надання домедичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, правил поведінки в разі виникнення аварій.

В школі-інтернаті навчання працівників з питань охорони праці проводиться у вигляді складової частини безпеки життєдіяльності, при цьому кількість годин і тематика навчання з питань охорони праці повинна відповідати Типовому положенню (z0231-05).

Навчання і перевірки знань підлягають усі без винятку працівники закладу з урахуванням умов праці та їх діяльності.

Навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності

- директора школи-інтернату,

- його заступників,

- відповідальних за охорону праці, педагогічних та інших працівників, які проводять інструктажі з охорони праці, безпеки життєдіяльності, проводиться на базі методичних підрозділів управління освіти, науки, молоді та спорту Кіровоградської обласної державної адміністрації або в закладах освіти та навчальних центрах, визначених органами управління освітою.

Усі інші працівники

проходять навчання і перевірку знань з охорони праці, безпеки життєдіяльності безпосередньо в школі-інтернаті за місцем роботи **обсягом не менше 20 годин.**

Не допускаються до роботи працівники, які не пройшли навчання і перевірку знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності.

Первинний інструктаж з охорони праці проводиться до початку роботи безпосередньо на робочому місці з працівником:

новоприйнятим (постійно чи тимчасово) до установи чи закладу освіти;

який переводиться з одного структурного підрозділу установи чи закладу освіти до іншого;

який виконуватиме нову для нього роботу;

відрядженим іншою установою чи закладом освіти, який бере безпосередню участь в освітньому або виробничому процесі.

Первинний інструктаж на робочому місці проводиться індивідуально або з групою осіб одного фаху за чинними у закладі інструкціями з охорони праці відповідно до виконуваних робіт.

Повторний інструктаж з охорони праці проводиться на робочому місці індивідуально **з окремим працівником, з групою працівників,** які виконують однотипні роботи, **за обсягом і змістом переліку питань первинного інструктажу.**

Повторний інструктаж проводиться на роботах з підвищеною небезпекою - 1 раз на 3 місяці, для решти робіт - 1 раз на 6 місяців.

Позаплановий інструктаж з працівником проводиться на робочому місці або в кабінеті охорони праці у разі:

введення в дію нових або внесення змін та доповнень до нормативно-правових актів з охорони праці;

зміни технологічного процесу, заміни або модернізації устаткування, приладів та інструментів, вихідної сировини, матеріалів та інших факторів, що впливають на стан охорони праці;

порушень працівниками вимог нормативно-правових актів з охорони праці, що призвели до травм, аварій, пожеж тощо;

перерви в роботі виконавця більше ніж на **30 календарних днів - для робіт з підвищеною небезпекою, для решти робіт - понад 60 днів.**

Позаплановий інструктаж проводиться індивідуально з окремим працівником або групою працівників одного фаху. Обсяг і зміст позапланового інструктажу визначаються в кожному окремому випадку залежно від причин і обставин, що спричинили потребу його проведення;

Цільовий інструктаж з охорони праці проводиться у разі:

ліквідації аварії або стихійного лиха;

проведення робіт, на які відповідно до законодавства з питань охорони праці оформлюються наряд-допуск, наказ або розпорядження.

Цільовий інструктаж проводиться індивідуально з окремим працівником або групою працівників. Обсяг і зміст цільового інструктажу визначаються залежно від виду робіт, що виконуватимуться.

Про проведення первинного, повторного, позапланового та цільового інструктажів з охорони праці працівників та їх допуск до роботи особа, яка проводила інструктаж, уносить запис до журналу реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці (додаток 4 Положення в закладах освіти). Сторінки журналу реєстрації інструктажів мають бути пронумеровані і прошнуровані.

Кожен працівник навчального закладу зобов'язаний дотримуватись правил внутрішнього трудового розпорядку, виконувати режими праці і відпочинку.

Під час роботи жінок забороняється їх залучення до підіймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми.

На робочому місці можуть бути такі небезпечності:

- незадовільні метеорологічні умови;
- рухомий автотранспорт, машини, механізми;
- підвищена запиленість та загазованість повітря робочої зони;
- обірвані електричні дроти;
- гострі краї, задирки і шорсткість на поверхнях інструментів для прибирання та обладнання;
- токсична та подразнювальна дія на органи дихання, шкіру та слизові оболонки хімічних речовин, які використовують для дезінфікування об'єктів на території Підприємства.

Двірника забезпечують спецодягом згідно з нормами законодавства.

Двірник зобов'язаний дбати про особисту безпеку і здоров'я, а також особисту безпеку і здоров'я довколишніх, коли виконує будь-які роботи чи перебуває на території закладу.

Працівники навчального закладу несуть персональну відповідальність за невиконання, або неналежне виконання правил безпеки життєдіяльності визначені чинним законодавством, міжгалузевими і галузевими нормативними, інструктивними та іншими документами з охорони праці, безпеки життєдіяльності.

2. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПЕРЕД ПОЧАТКОМ РОБОТИ

Надягти спецодяг, приготувати інвентар для роботи (мітли, совки тощо).

Взутися. Заборонено працювати в легкому взутті (босоніжках, сандалетах, тапочках).

Оглянути поливальні крани і шланги.

Перевірити стан каналізаційних люків (вони мають бути зачинені або обнесені огорожею висотою 0,8 м).

3. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС РОБОТИ

Працювати у спецодязі.

Підтримувати територію закладу у чистоті.

Перед прибиранням у літній час змочити територію водою, щоб запобігти куряві.

Люки, ями і траншеї, які роблять для технічних потреб, мають бути огорожені, а проходи і проїзди біля них завжди чистими.

Якщо виявили будь-яке порушення, що заважає нормальному руху транспорту або пересуванню людей територією закладу, потрібно негайно повідомити керівництву про це та виставити знаки безпеки.

Користуватися тільки справною технікою та інвентарем, розсувною драбиною, ношами, візком, тачкою та іншими пристроями.

Територію біля обладнання, що працює, прибирати тільки за наявності огорожі довкола небезпечних зон.

Під час перевезення сміття візком не допускати, щоб воно розсипалося на території закладу.

У літній час під час поливання території водою (щоб не піднімалася курява), а також під час прибирання території після дощу взувати гумові чоботи або калоші та надягати гумові рукавички.

Під час очищення і ремонту водостоків (канав) для відведення атмосферних вод узувати гумові чоботи з теплими онучами або шкарпетками.

У зимовий період під час очищення території від снігу при посипанні її від обledenіння піском бути уважним, щоб не посковзнутися.

Не дозволяється посипати обledenілу територію сіллю.

У зимовий період дахи будівель мають регулярно очищувати від снігу (за винятком дахів із м'якою покрівлею та при нульовому нахилі), а карнизи — від обledenіння.

Перед скиданням снігу з даху та очищенням карнизів від обledenіння і бурульок потрібно перевірити, чи огорожена небезпечна зона біля будівлі та чи є черговий, який буде попереджувати перехожих про небезпеку. Під час роботи на даху двірник має бути у взутті на неслизькій підшві, користуватися запобіжним поясом. Двірник має пройти інструктаж із безпечного виконання робіт.

Лопати, що застосовують для скидання снігу з дахів, мають бути з мотузковими петлями, які надягають на руку, щоб запобігати падінню лопат униз.

Гарячу воду переносити у відрах, закритих кришками.

Під час миття вікон із вулиці не ставати на підвіконня, а користуватися для цього спеціальним приладдям.

Якщо потрібно скористатися драбиною, двірник має дотримуватися інструкції з охорони праці під час використання приставних драбин, що діє у закладі. Драбина має бути справною та з маркуванням про проходження перевірки. Заборонено підійматися на висоту понад 1,3 м.

Відходи виробництва і сміття потрібно регулярно вивозити з території закладу на полігони захоронення. Сміттєві збірники з негорючих матеріалів мають бути обладнані кришками, що щільно закриваються. Сміттєві збірники необхідно щодня очищати і періодично дезінфікувати.

Майданчики для відходів, вигрібні ями місцевої каналізації та інше потрібно систематично очищувати, дезінфікувати.

Під час використання мийних, дезінфекційних засобів:

- надягати засоби індивідуального захисту (гумові рукавички та чоботи, фартух, якщо є потреба, респіратор);
- вживати заходів, щоб мийні та дезінфекційні засоби не потрапляли на шкіру, в очі, рот або ніс; не вдихати їхні пари;
- виконувати вказівки розробника мийних, дезінфекційних засобів (нанесені на упаковці). Не користуватися невідомими мийними і дезінфекційними засобами;
- не ставити мийні і дезінфекційні засоби поруч із продуктами, питною водою;
- не їсти та не пити.

НЕ ДОЗВОЛЯЄТЬСЯ:

- прибирати під обладнанням, що працює, підвішеним вантажем або поблизу механізмів, які рухаються;
- зупиняти або запускати обладнання, а також протирати обладнання, коли те працює;
- використовувати для миття віконних рам бензин, гас, ацетон, скипидар та інші легкозаймисті і горючі рідини;
- залишати у проходах, проїздах, дверних прорізах мітли, швабри та інші предмети;
- заходити та засовувати руки за огорожу обладнання — і того, що працює, і вимкненого;
- збирати в один ящик ганчірки, відходи деревини, папір та промаслене ганчір'я; для кожного виду відходів має бути окремий ящик.
- збирати сміття у дерев'яні ящики;
- палити сміття на території закладу;
- їсти під час роботи. Це можна робити в обідню перерву в кімнаті для прийому їжі закладу.

Крім того, двірник має виконувати роботу згідно із своєю посадовою інструкцією.

Користуватись тільки справним обладнанням, приладами, меблями тощо.

Працівнику навчального закладу **не дозволяється** без розпорядження керівника закладу виконувати роботу яка не передбачена обов'язками визначеними в посадових інструкціях, **та крім того:**

- користуватися несправними, нестійкими драбинами;
- використовувати випадкові предмети, підставки для роботи на висоті;
- залишати у приміщенні ввімкнені електроприлади без нагляду;
- приносити та зберігати на робочому місці вибухонебезпечні предмети, отруйні речовини, легкозаймисті та горючі рідини;
- користуватися саморобними електроприладами;
- самостійно виконувати ремонт електроприладів, заміну електроламп;
- користуватися несправними електророзетками, вимикачами, електрошнурами;
- використовувати електричне, механічне обладнання у власних цілях без дозволу керівництва закладу;
- нагромаджувати на шафах (зверху) речі різного призначення (прилади, планшети, вазони тощо);
- захаращувати проходи сторонніми предметами, іграшками тощо;
- самовільно пересувати меблі;
- залучати до виконання своїх трудових обов'язків сторонніх осіб, незалежно від того є вони працівниками навчального закладу чи ні;
- прибирати проїзну частину вулиць без застосування відповідних заходів безпеки (встановлення відповідних дорожніх знаків).

Запобігати проникненню в навчальний заклад сторонніх осіб під час освітньо-виховного процесу.

У разі настання нещасного випадку з працівником закладу, працівник, який його виявив, чи інша особа - свідок нещасного випадку та безпосередній керівник робіт зобов'язані:

терміново організувати надання першої невідкладної допомоги потерпілому, забезпечити у разі потреби його доставку до лікувально-профілактичного закладу;

негайно повідомити керівника закладу або особу, яка виконує його обов'язки, про те, що сталося;

зберегти до прибуття комісії з розслідування (спеціального розслідування) нещасного випадку обстановку на робочому місці та машини, механізми, обладнання, устаткування у такому стані, в якому вони були на момент настання нещасного випадку (якщо це не загрожує життю чи здоров'ю інших працівників і не призведе до більш тяжких наслідків та порушення виробничих процесів), а також вжити заходів до недопущення подібних нещасних випадків.

Про кожний нещасний випадок з учнем, вихованцем, що трапився під час навчально-виховного процесу за обставин, що визначені в пункті 5 розділу I Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах, потерпілий або свідок нещасного випадку повинен повідомити безпосереднього керівника (учителя, вихователя, викладача, іншу особу, яка була присутня під час проведення заходів навчально-виховного процесу в навчальному закладі чи за його межами), який зобов'язаний:

терміново організувати надання першої медичної допомоги потерпілому, у разі необхідності - його доставку до лікувально-профілактичного закладу;

зберегти обстановку на місці в тому стані, в якому вона була на момент події (якщо це не загрожує життю і здоров'ю тих, хто там перебуває, і не призведе до більш тяжких наслідків);

повідомити про те, що сталося, керівника навчального закладу та особу, на яку покладено відповідальність за охорону праці, безпеку життєдіяльності в навчальному закладі.

Якщо нещасний випадок трапився під час походів, екскурсій або інших заходів поза територією району (міста), де розташовано навчальний заклад, особа, відповідальна за проведення заходу, негайно повідомляє також орган управління освітою за місцем події.

4. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ РОБОТИ

Робочий інвентар прибрати у відведені місця.

Зняти спецодяг і засоби захисту, покласти їх до шафи. Якщо забруднили засоби захисту, промити їх водою.

Вимити теплою водою з милом руки та обличчя. Якщо є можливість, прийняти душ.

Доповісти керівнику робіт про всі недоліки, виявлені під час роботи.

5. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ В АВАРІЙНИХ СИТУАЦІЯХ

У випадку надходження інформації про будь яку аварійну ситуацію необхідно виконати наступні дії:

- у разі відключення **електроенергії**, терміново вимкнути все електрообладнання, яке знаходилося в роботі;

- у разі аварії в системі **водопостачання** чи каналізації необхідно терміново перекрити крани водопостачання і викликати аварійну службу водоканалу.

У разі виникнення пожежі або її ознак (задимлення, запах горіння або тління різних матеріалів, різке підвищення температури в приміщенні тощо), працівник закладу зобов'язаний:

негайно повідомити про це за телефоном до найближчого пожежно-рятувального підрозділу (при цьому слід чітко назвати місцезнаходження об'єкта, місце виникнення пожежі, а також свою посаду та прізвище);

здіяяти систему оповіщення людей про пожежу; розпочати самому і залучити інших осіб до евакуації людей з будівлі до безпечного місця згідно з планом евакуації;

сповістити про пожежу керівника закладу та установи або особу, що його заміщує; організувати зустріч пожежно-рятувальних підрозділів, вжити заходів щодо гасіння пожежі наявними в закладі та установі засобами пожежогасіння.

Пам'ятати, що керівник закладу або особа, яка його заміщує, що прибув на місце пожежі, зобов'язаний:

перевірити, чи повідомлено пожежно-рятувальний підрозділ про виникнення пожежі;

здійснювати керівництво евакуацією людей та гасінням пожежі до прибуття пожежно-рятувальних підрозділів. У разі загрози для життя людей негайно організувати їх рятування, використовуючи для цього всі наявні сили і засоби;

організувати перевірку наявності всіх учасників навчально-виховного процесу, евакуйованих з будівлі, за списками і журналами обліку навчальних занять;

виділити для зустрічі пожежно-рятувальних підрозділів особу, яка добре знає розміщення під'їздних шляхів та вододжерел;

перевірити включення в роботу системи протипожежного захисту;

вилучити з небезпечної зони всіх працівників та інших осіб, не зайнятих евакуацією людей та ліквідацією пожежі;

у разі потреби викликати до місця пожежі медичну та інші служби;

припинити всі роботи, не пов'язані з заходами щодо ліквідації пожежі;

організувати відключення мереж електро- і газопостачання, систем вентиляції та кондиціонування повітря і здійснення інших заходів, що сприяють запобіганню поширенню пожежі;

організувати евакуацію матеріальних цінностей із небезпечної зони, визначити місця їх складування і забезпечити в разі потреби їх охорону;

інформувати керівника пожежно-рятувального підрозділу про наявність людей у будівлі.

Організація домедичної допомоги у разі нещасних випадків, надзвичайних подій тощо

При нещасних випадках дуже важливо до приїзду лікаря своєчасно надати домедичну допомогу потерпілому. Контроль за організацією надання домедичної допомоги, наявністю та комплектністю аптечок, справністю пристосувань та засобів надання допомоги, а також навчання учасників освітньо-виховного процесу покладається на медичних працівників та адміністрацію навчального закладу.

Схема послідовності дій при наданні домедичної допомоги:

1. Вивести потерпілого з оточення, де стався нещасний випадок.
2. Вибрати потерпілому найбільш зручне положення, що забезпечує спокій.
3. Визначити вид травми (перелом, поранення, опік тощо).
4. Визначити загальний стан потерпілого, встановити, чи не порушені функції життєво важливих органів.
5. Розпочати проведення необхідних заходів:
 - зупинити кровотечу;
 - зафіксувати місце перелому;
 - вжити реанімаційних заходів (оживлення): штучне дихання, зовнішній масаж серця;
 - обробити ушкоджені частини тіла.
6. Одночасно з наданням долікарської допомоги необхідно викликати швидку допомогу або підготувати транспорт для відправки потерпілого до найближчої медичної установи.
- 7.. Важливо з'ясувати обставини, за яких сталася травма, умови, які спонукали до її виникнення, та час, годину і навіть хвилини, особливо, коли потерпілий втратив свідомість.

У разі різкого порушення або відсутності дихання, зупинки серця негайно зробити штучне дихання, та зовнішній масаж серця і викликати за телефоном 103 швидку медичну допомогу.

Надання домедичної допомоги при ураженні електричним струмом:

Якнайшвидше звільнити потерпілого від дії струму:

- вимкнути рубильник або викрутити запобіжник;
- вимкнути мережу живлення.
- сухою палицею відкинути від потерпілого провід, який знаходиться під напругою, відтягти потерпілого від електричних проводів, від струмопровідних частин установки. При напрузі в установках до 1000 В можна взятися за сухий одяг потерпілого, не торкаючись відкритих частин тіла. Слід користуватися гумовими рукавичками або намотати на руку шарф, прогумований плащ і т. п. Рекомендується стати на ізолюваний предмет (на суху дошку, на згорток сухого спецодягу).

У випадку судорожного обхвату потерпілим електричного проводу, який знаходиться під напругою, розгорнути руки потерпілому, відриваючи його від проводу послідовним відгинанням окремих пальців. При цьому працівник, який надає допомогу, повинен бути у діелектричних рукавицях і знаходитись на ізолюючій від землі основі.

При напрузі в електричних установках понад 1000 В рятівник повинен одягти діелектричні боти, рукавиці і діяти діелектричною штангою.

Якщо потерпілий при свідомості, його кладуть у зручне положення, накривають теплим покривалом і залишають у стані спокою до прибуття лікаря.

Якщо після звільнення потерпілого від дії струму він не дихає, то потрібно негайно зробити штучне дихання і непрямий (зовнішній) масаж серця. Найбільш ефективним методом штучного дихання є «з рота в рот» або «з рота в ніс».

Робиться це таким чином: стають з лівого боку від потерпілого, підкладають під його потилицю ліву руку, а правою тиснуть на його лоб. Це забезпечить вільну прохідність гортані. Під лопатки потерпілому кладуть валик зі скрученого одягу, а рот витирають від слизу. Зробивши 2—3 глибоких вдихи, особа, яка надає допомогу, вдуває через марлю або хустку повітря із свого рота в рот або ніс потерпілого. При вдуванні повітря через рот особа, яка надає допомогу, закриває пальцями ніс потерпілого; при вдуванні через ніс потерпілому закривають рот.

Після закінчення вдування повітря в рот чи ніс потерпілому дають можливість вільного видиху. Частота вдування повітря потерпілому повинна бути 12—13 разів на хвилину.

За відсутності у потерпілого дихання і пульсу йому потрібно разом зі штучним диханням робити масаж серця. Робиться це так: потерпілого кладуть на спину на підлозі, звільняють грудну клітку від одягу. Особа, яка надає допомогу, знаходиться з лівого боку від потерпілого, долонями двох рук натискає на нижню частину грудної клітки потерпілого з силою, щоб змістити її на 3—4 см. Після кожного натискування потрібно швидко забирати руки з грудної клітки, щоб дати можливість їй випростатись. У такій ситуації операції чергуються. Після 2—3 вдувань повітря роблять 4—6 натискань на грудну клітку. Для перевірки появи пульсу масаж припиняють на 2—3 секунди. Перші ознаки того, що потерпілий приходить до свідомості: поява самостійного дихання, зменшення синюватості шкіри та поява пульсу.

Констатувати смерть має право лише лікар.

Надання домедичної допомоги при пораненні й кровотечі: перша допомога при пораненні та кровотечі зводиться до обережного накладання на рану індивідуального пакета. При цьому мити рану водою, змивати кров з рани забороняється.

Якщо індивідуального пакета немає, для перев'язування використовуйте чисту носову хустинку. У цьому випадку приготовлену для перев'язування тканину змочіть йодом так, щоб пляма йоду трохи перебільшувала розміри рани.

При кровотечі необхідно підняти поранену кінцівку, закрити рану перев'язувальним матеріалом і притиснути ділянку біля неї на 4—5 хв, не торкаючись рани пальцем. Після цього рану треба забинтувати. Якщо кровотеча продовжується, слід вдатися до здавлювання кровоносних судин за допомогою згинання кінцівки у суглобах, притискування кровоносних судин пальцями, джгутом чи закруткою.

При накладанні джгута спочатку місце накладання обгортають м'яким матеріалом (тканиною, ватою тощо). Потім джгут розтягують і туго перетягують ним попередньо обгорнуту ділянку кінцівки доти, поки не припиниться кровотеча.

За відсутності гумової трубки або стрічки, що розтягується, для джгута застосовують інші матеріали (мотузку, ремінь, рушник тощо). У цьому випадку такий джгут зав'язують вузлом на зовнішньому боці кінцівки і використовують як закрутку. У вузол просувають важіль (паличку, металевий стержень), яким закручують закрутку до припинення кровотечі. Через 1 годину після накладання джгута його опускають на 5—10 хв., щоб не виникла небезпека омертвіння знекровленої кінцівки. При пораненні великих судин шії і верхньої частини грудної клітки джгут не накладається. Кровотеча зупиняється при натисканні пальцем на уражену судину у самому місці поранення; при великій кровотечі необхідно терміново викликати лікаря.

Домедична допомога при переломах, вивихах, розтягу зв'язок, суглобів, ударах: При переломах, вивихах необхідно надати потерпілому зручне положення, яке виключає рухи пошкодженої частини тіла. Це досягається шляхом накладання шини, а за її відсутності можна використати палиці, дошки, фанеру і т. д. Шина повинна бути накладена так, щоб були надійно іміобілізовані два сусідні з місцем ушкодження суглоби (вище і нижче), а якщо перелом плеча чи стегна, — то три суглоби. Накладають шину поверх одягу або кладуть під неї що-небудь м'яке — вату, шарф, рушник. Шина повинна бути накладена так, щоб центр її знаходився на рівні перелому, а кінці накладалися на сусідні суглоби по обидва боки перелому. Фіксація відкритого перелому вимагає дотримання додаткових умов. З метою попередження забруднення рани, необхідно змастити поверхню шкіри навколо рани йодом, попередньо зупинивши кровотечу, і накласти стерильну пов'язку.

Особливо небезпечні травми хребта. У таких випадках необхідно обережно, не піднімаючи потерпілого, підсунути під його спину дошку, щит, двері тощо.

При переломі ребер необхідно міцно забинтувати груди або стягнути їх рушником під час видиху. **При ушкодженні тазу** обережно стягнути його широким рушником, покласти на тверді ноші, а під зігнуті і розведені колінні суглоби підкласти валик.

При переломах і вивихах ключиці у підм'язову западину кладуть вагу або інший матеріал, згинають руку в лікті під прямим кутом і прибинтовують її до тулуба. Рука нижче ліктя повинна перебувати у косинці, яку підв'язують до шії.

При переломах і вивихах кисті та пальців рук роблять так: кисть руки з вкладеним у долоню жмутом вати, бинта (пальці зігнуті) прикладають до шини, яка

повинна починатися біля середини передпліччя і закінчуватися біля кінців пальців, і перебинтовують.

При розтягу зв'язок суглобів — підняти хвору кінцівку догори, накласти холодний компрес та тісну пов'язку, створити спокій до прибуття лікаря.

При ударах забезпечити потерпілому повний спокій, накласти на місце удару холодний компрес. При ударах із синцями не слід класти примочки, місце удару змастити йодом і накласти пов'язку.

Домедична допомога при опіках, теплових ударах: при наданні першої допомоги при опіках, теплових ударах слід швидко припинити дію високої температури. Це має особливо велике значення при займанні одягу і при опіках рідиною через одяг. У першому випадку необхідно загасити полум'я, негайно накинувши на людину, яка горить, будь-яку цупку тканину і щільно притиснувши її до тіла. Тліючий одяг знімають або обливають його водою.

При промоканні одягу гарячою водою, його також необхідно облити холодною водою або зірвати. Швидке занурення обпеченого лиця у холодну воду зменшує біль і тяжкість опіку.

Місце опіків кислотами ретельно промивають струменем води протягом 10—15 хв. Обпечене місце промити 5 % розчином перманганату калію, або 10 % розчином питної соди (одна чайна ложка на склянку води). На місце опіку накладають бинт. Місце опіків їдкими лугами (каустичною содою, негашеним вапном) промивають проточною водою протягом 10—15 хв, потім слабким розчином оцтової кислоти. Місце опіків накривають марлею.

Опіки бувають трьох ступенів. При опіках першого ступеня з'являється почервоніння, припухлість шкіри. Уражені місця обробляють спиртом, прикладають примочки з розчину перманганату калію і забинтовують. При більш тяжких опіках (II і III ступенів) обпечені місця спочатку звільняють від одягу, накривають стерильним матеріалом, зверху накладають шар вати і забинтовують. Після перев'язування потерпілого направляють у лікарню. При опіках не слід розрізати пухирів, видаляти смолистих речовин, що прилипли до обпеченого місця, віддирати шматків одягу, які прилипли до рани.

При появі різних ознак теплового або сонячного удару потерпілого негайно виводять на свіже повітря або в тінь, потім його кладуть, розстібають одяг, що стискує, на голову і на серце кладуть холодні компреси, дають пити у великій кількості холодну воду, у тяжких випадках потерпілого обливають холодною водою.

При припиненні дихання або його утрудненні до прибуття лікаря потерпілому роблять штучне дихання.

Домедична допомога при обмороженні, переохолодженні: обмороження виникає при місцевій дії холоду на тіло. Холод, діючи на судини, спричиняє їх звуження, внаслідок цього відбувається недостатнє кровопостачання певної ділянки тіла, що проявляється у зблідненні шкіри. Якщо вчасно не буде надано першу допомогу, то це може спричинити відмирання тканини.

Розрізняють три ступені обмороження: I — побіління і втрата чутливості; II — почервоніння і поява «пухирів»; III — омертвіння тканин, які набувають буро-червоного кольору.

При обмороженні I ступеня слід розтерти обморожені місця тіла сухою теплою тканиною до почервоніння. При обмороженні II і III ступенів — накласти стерильні сухі пов'язки і забезпечити негайну доставку потерпілого у лікарню.

При легкому ступені переохолодження тіло розігрівають розтиранням, дають випити кілька склянок теплої рідини. При середньому і тяжкому ступенях — тіло енергійно розтирають вовняною тканиною до почервоніння шкіри, дають багато пити.

Перша допомога при отруєнні: причиною отруєння є проникнення в організм людини різних токсичних речовин. Захворювання починається через 2—3 год, інколи через 20—26 год.

При харчовому отруєнні потерпілому кілька разів промивають шлунок (примушують випити 1,5—2 л води, а потім викликають блювання подразненням кореня язика) до появи чистих промивних вод. Можна дати 8—10 таблеток активованого вугілля. Потім дають багато чаю, але не їжу. Якщо після отруєння пройшло 1—2 год, і отрута надходить вже із шлунку до кишечника, то викликати блювання даремно. У такому випадку необхідно дати потерпілому проносне (2 столові ложки солі на 1 склянку води). Для зменшення всмоктування отрути слизовою оболонкою шлунково-кишкового тракту потерпілому можна дати розведені крохмаль або молоко.

Щоб запобігти зупинці дихання і кровообігу, необхідне постійне спостереження за потерпілим.

Як діяти при харчовому отруєнні:

- за перших ознак харчового отруєння треба звернутися до лікаря або викликати швидку допомогу;
- якщо є підозра, що отруєння спричинили гриби, негайно викликати швидку допомогу — кожна хвилина дорога;
- до прибуття лікарів бажано промити шлунок, а потім випити води або несолодкого чаю.

Домедична допомога при ураженні хімічними речовинами:

- якщо хімічна речовина рідка, її треба негайно змити проточною водою протягом 15—30 хв;
- якщо хімічна речовина потрапила в очі, слід промивати їх холодною водою протягом 15—30 хв. Око треба розплющити, а струмінь води спрямовувати до його внутрішнього куточка;
- якщо речовина суха, її треба струсити чи зняти сухою ганчіркою (і ніколи не здувати, щоб порошок не потрапила в очі);
- тільки після цього уражене місце промивають водою;
- дію деяких хімічних речовин можна знешкодити. Місце, обпечене оцтовою есенцією, можна обробити мильною водою чи слабким розчином харчової соди (1 чайна ложка на склянку води). А якщо опік спричинено засобом для чищення каналізаційних труб, знадобиться розчин лимонної кислоти (1/2 чайної ложки на склянку води) чи розведений наполовину харчовий оцет;
- діти і люди похилого віку потребують негайної госпіталізації навіть при незначному ураженні хімічними речовинами;
- за перших ознак отруєння слід викликати швидку допомогу;
- до лікарні треба взяти посуд та етикетку від хімічної речовини, яка викликала отруєння.

Медична аптечка, її склад, призначення, правила користування

Найменування медичних засобів і медикаментів	Призначення	Кількість
Індивідуальний перев'язувальний антисептичний пакет	Для накладання пов'язок	3 шт.
Бинти	Те саме	3 шт.
Вата (в пакетах)	Те саме	2 шт.
Джгут	Для зупинки кровотечі	1 шт.
Настоянка йоду	Для обробки ран, поранень на шкірі	1 флакон або 10 ампул
Нашатирний спирт	Застосувати при знепритомнінні, накапати на вату 2-3 краплі і піднести до носа потерпілого	1 флакон або 10 ампул
Розчин (2-3%) борної кислоти	Для промивання очей, для примочок на очі при їх опіках електродугою, для полоскання рота при опіках лужними сполуками	1 флакон 250 мл
Вазелін	Для обробки шкіри при опіках 1 ступеню	1 тюб.
Валідол	Застосувати при серцевому болю по одній табл. під язик до повного розсмоктування	1 тюб.

Комплекс заходів, що передбачають надання допомоги на місці події, включає не тільки навчання правилам поведінки, але і відповідне матеріальне забезпечення, до якого належать і аптечки першої допомоги.

В аптечці завжди повинні бути засоби для надання першої допомоги при ударах, дрібних пораненнях: розчин йоду, борна кислота, марганцевокислий калій, перев'язувальний матеріал.

Правила користування індивідуальним перев'язувальним пакетом:

1. Розгортаючи пакет, не можна торкатись тієї сторони, яка буде накладена на рану.
2. Якщо рана одна, то слід накласти дві подушечки, якщо ран дві – по одній на рану, потім перебинтувати.
3. Щоб пов'язка не зсунулася, потрібно закріпити зовнішній кінець бинта шпилькою.
4. Після відкриття пакет необхідно відразу використати, тому що він швидко втрачає стерильність.

Директор школи
(посада розробника - керівника робіт, структурного підрозділу)

(особистий підпис)

Заруцька Н.В.
(прізвище, ініціали)

Узгоджено:

В. о. фахівця з охорони праці

(особистий)

підпис)

Василенко В. А.
(прізвище, ініціали)